

POSTANOWIENIE

Dnia 16 grudnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Renata Żywicka

w sprawie z odwołania R.S.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Placówki
Terenowej w Radzynie Podlaskim

o ubezpieczenie społeczne rolników,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 16 grudnia 2025 r.,

skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie

z dnia 6 sierpnia 2024 r., sygn. akt III AUa 416/23,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

[I.T.]

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Szczecinie wyrokiem z dnia 3 sierpnia 2023 r., VI U 176/23 oddalił odwołanie ubezpieczonego od decyzji z dnia 20 grudnia 2022 r. Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Placówki Rejonowej w Radzynie Podlaskim, stwierdzającej, że R.S. nie spełnia warunków do podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników.

Wyrokiem z dnia 6 sierpnia 2024 r., III AUa 416/23, Sąd Apelacyjny w Szczecinie oddalił apelację ubezpieczonego od powyższego wyroku.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku ubezpieczony zarzucił naruszenie: 1. art. 56 k.r.o. w związku z art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników; 2. art. 6 pkt 2 ppkt c ustawy z dnia

20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników; 3. art. 382 k.p.c. w związku z art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 227 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c.; 4. art. 235² § 1 pkt 2 i § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c.

Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący uzasadnił potrzebą dokonania przez Sąd Najwyższy wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości: art. 56 k.r.o. w związku z art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, w kontekście dokonanej przez Sąd Apelacyjny w Szczecinie wykładni przepisów art. 56 k.r.o. w związku z art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 20 - grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, wskazującej, że po orzeczeniu rozvodu byli małżonkowie nie mogą pozostawać osobami bliskimi w rozumieniu art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, co zdaniem, ubezpieczonego jest błędne, ponieważ zbiór pojęcia byłych małżonków i zbiór pojęcia domownika posiadają część wspólną.

Nadto w sprawie zachodzi potrzeba dokonania przez Sąd Najwyższy wykładni przepisu prawnego budzącego poważne wątpliwości - art. 6 pkt 2 ppkt c ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, w kontekście dokonanej przez Sąd Apelacyjny w Szczecinie wykładni wskazującej, że znaczna odległość od gospodarstwa rolnego do miejsca zamieszkania ubezpieczonego wyklucza wykonywanie pracy w gospodarstwie w sposób stały. Jest to pogląd błędny, gdyż zgodnie z wykładnią językową poczynioną na podstawie Słownika języka polskiego pod red. W. Doroszewskiego (wyd. 2021 r.) stały oznacza także „odbywający się regularnie” a regularny to powtarzający się w ściśle określonych lub jednakowych odstępach czasu”, a także „wykonywany lub odbywający się według ustalonego: planu a zatem zdaniem ubezpieczonego w zakres pojęcia stałej pracy wchodzi również odbywające się dwa razy do roku, w więc regularnie, koszenie trawy na gruncie będącym łąką. Praca taka, będzie wypełniała przesłankę stałej pracy w gospodarstwie.

Skarżący podnosił ponadto oczywistą zasadność skargi kasacyjnej wobec nieprzeprowadzenia dowodów zgodnie z zakreśloną tezą dowodową przez Sąd pierwszej instancji i pominięciu wniosków dowodowych ubezpieczonego przez Sąd

drugiej instancji zmierzających do uzupełnienia materiału dowodowego zgodnie z tezą określoną przez Sąd pierwszej instancji. Błędnie przeprowadzone postępowanie dowodowe przed Sądami obu instancji jest widoczne na pierwszy rzut oka bez konieczności głębszej analizy sprawy. Nie zostały wyjaśnione kluczowe okoliczności - jak wyglądało życie codzienne ubezpieczonego i I.S. w spornym okresie, czy posiadali wspólny budżet, czy żywili się wspólnie itp. Dopiero po ustaleniu tych faktów możliwe jest dokonanie oceny czy ubezpieczony pozostawał wie wspólnymi gospodarstwie domowym z I.S. i czy był dla niej osobą bliską. Wyrok jest sprzeczny z przepisami art. 382 k.p.c. w związku z art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 378 § 1 k.p.c.; w związku z art. 227 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 235² § 1 pkt 2 i § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c.

Mając powyższe na uwadze skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i zmianę przez ustalenie, że ubezpieczony w okresie od 1 października 2004 r. do 25 lipca 2007 r. podlegał obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu rolników, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego i wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Szczecinie oraz o zasądzenie od organu na rzecz ubezpieczonego kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest uzasadniony. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek, gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o jakich stanowi art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty na przesłance z art. 398⁹ § 1 pkt 2 i 4 k.p.c., ale skarżący nie wykazał ich występowania.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na twierdzeniu o istnieniu potrzeby wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) wymaga wykazania, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania na czym polegają wątpliwości związane z jego rozumieniem oraz przedstawienia argumentacji świadczącej, że wątpliwości te mają rzeczywisty i poważny charakter, nie należą do zwykłych wątpliwości, które wiążą się z procesem stosowania prawa. W przypadku, gdy w ramach stosowania tych przepisów powstały już w orzecznictwie sądów określone rozbieżności, skarżący powinien je przedstawić, jak też uzasadnić, że dokonanie wykładni jest niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy (zob.: postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 424365; z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, LEX nr 315351). Ponadto nie można uznać, że w sprawie zachodzi potrzeba wykładni przepisów prawa, jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii prawnej prezentowanej przez skarżącego, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP - wkładka z 2003 r. Nr 13, poz. 5; z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467; z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468; z dnia 19 stycznia 2012 r., I UK 328/11, LEX nr 1215423; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578).

Jeżeli strona powołuje się na oczywistą zasadność skargi, to powinna zawrzeć w niej wywód prawny, z którego ta oczywista zasadność będzie wynikała, czego w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania zdecydowanie zabrakło. Ma to być przy tym zasadność łatwo dostrzegalna już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 czerwca 2023 r., I CSK 4298/22, LEX nr 3582570). Ponadto z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wynika konieczność nie tylko powołania się na okoliczność, że skarga

kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ale również wykazania, że przesłanka ta rzeczywiście zachodzi. Oznacza to, że strona skarżąca musi wskazać, w czym - w jej ocenie - wyraża się "oczywistość" zasadności skargi oraz podać argumenty wykazujące, że rzeczywiście skarga jest oczywiście uzasadniona. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi bowiem wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 marca 2023 r., I USK 163/22, LEX nr 3570640). Strona skarżąca powinna więc w wywodzie prawnym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającą na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 stycznia 2012 r., I PK 104/11, LEX nr 1215774; z dnia 22 marca 2016 r., II PK 31/15, OSNP 2017/10/127; z dnia 18 sierpnia 2021 r., II PSK 97/21, LEX nr 3325579; z dnia 6 września 2022 r., II USK 667/21, LEX nr 3416129).

Ponadto przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej w ujęciu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. rozumie się sytuację, w której zaskarżone orzeczenie sądu drugiej instancji w sposób ewidentny narusza konkretne przepisy prawa. Oczywiste naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczne natychmiast, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurystycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z brzmieniem przepisów albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 kwietnia 2018 r., III UK 98/17, LEX nr 2497587; z dnia 15 grudnia 2020 r., III PK 191/19, LEX nr 3270748; z dnia 27 kwietnia 2021 r., III PSK 45/21, LEX nr 3181515, z dnia 5 maja 2021 r., II USK 175/21, LEX nr 3245310). Oznacza to, że we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, jak i w jego uzasadnieniu, niezbędne jest powołanie konkretnych przepisów prawa, z którymi wyrok sądu drugiej instancji jest w oczywisty sposób sprzeczny (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2022 r., II USK 716/21, LEX nr 3487761).

Każda z przyczyn wniesienia skargi kasacyjnej określona w 398⁹ § 1 k.p.c. musi być powiązana z ustalonym w sprawie stanem faktycznym (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2002 r., III CZP 76/01, LEX nr 53308 i postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 9 lipca 2009 r., II PZP 3/09, LEX nr

519963; z dnia 9 kwietnia 2008 r., II PZP 5/08, OSNP 2009 Nr 1516, poz. 203 oraz z dnia 4 kwietnia 2013 r., III UK 98/12, LEX nr 1619123). Dlatego kontrowersje dotyczące dokonanych w sprawie ustaleń, nie stanowią przedmiotu kontroli kasacyjnej (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 lutego 2014 r., I UK 412/13, LEX nr 1646934).

W przedmiotowej sprawie wnioszek o przyjęcie skargi do rozpoznania nie spełnia wymienionych wyżej warunków.

Podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 września 2010 r., II UK 98/10, OSNP 2012, nr 1-2, poz. 20). Tymczasem skarżący próbuje we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania podważyć dokonane przez Sąd obu instancji ustalenia faktyczne, co wymyka się spod kontroli kasacyjnej (dotyczy to obu powoływanych przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania).

Sąd Apelacyjny ustalił, że na skutek rozwiązania małżeństwa ustały między ubezpieczonym a I.S. wszelkie więzi. Zarówno duchowa, fizyczna i gospodarcza. Ubezpieczony od tego dnia nie pozostawał już osobą bliską dla I.S., jako rolnika. Skarżący nie był osobą mającą z rolnikiem w trakcie wykonywania pracy w gospodarstwie rolnym takie więzi osobiste (rodzinne lub quasi rodzinne), które wyjaśniają przyczynę wykonywania pracy na rachunek rolnika. Fakt wspólnego zamieszkiwania nie wyklucza ustania między małżonkami wszelkich więzi.

Sąd Apelacyjny zwrócił także uwagę, że w spornym okresie ubezpieczony stale zamieszkiwał w S., zaś gospodarstwo rolne położone w miejscowości J. koło P. w województwie [...] było oddalone o około 750 km. W ocenie Sądu drugiej instancji tak znaczna odległość od gospodarstwa domowego wyklucza systematyczność i gotowość do wykonywania pracy rolnej w gospodarstwie należącym do I.S.

W konsekwencji, formułując potrzebę wykładni przepisów w przedstawionej kwestii, skarżący zmierzał de facto wyłącznie do podważenia ustalonego przez Sąd orzekający stanu faktycznego sprawy, co usuwa się spod rozeznania i kontroli kasacyjnej (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.; por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2012 r., II PK 278/11, LEX nr 1214574, czy wyrok z

dnia 5 lutego 2014 r., V CSK 140/13, LEX nr 1458681), gdyż Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi oraz oceną materiału dowodowego dokonaną w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku.

Na marginesie warto podkreślić, że ustawa nie określa bliżej pojęcia "osoby bliskiej rolnikowi". W orzecznictwie sądów przyjmuje się, że są to osoby powiązane z rolnikiem więzami rodzinnymi, jak również osoby związane z rolnikiem więzami o charakterze emocjonalnym, pozostające w faktycznym związku, np. w konkubinacie (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 30 września 2016 r., III AUa 736/16, LEX nr 2174883 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 31 maja 2017 r., III AUa 825/16, LEX nr 2375005). Pogląd ten jest trafny, uwzględnia bowiem specyfikę stosunków wiejskich, opierających się na tradycyjnych więziach rodzinnych i quasi-rodzinnych. Osoby bliskie rolnikowi to osoby mające z rolnikiem takie więzi osobiste, które wyjaśniają przyczynę wykonywania pracy na rachunek rolnika bez wynagrodzenia z tego tytułu. Za osoby bliskie rolnikowi można uznać przede wszystkim osoby zaliczane do członków najbliższej rodziny rolnika, a więc zstępnych (dzieci własne i przysposobione), wstępnych (rodzice) oraz rodzeństwo. Do osób bliskich może być także zaliczona osoba pozostająca w konkubinacie z rolnikiem, a także inna osoba (np. macocha, pasierb czy dziecko przyjęte na wychowanie - także nieformalnie), która z powodu osobistych relacji łączących ją z rolnikiem (podobnych do tych, jakie łączą rodziców i dzieci, rodzeństwo) wykonuje nieodpłatną pracę w gospodarstwie rolnym (por. wyrok SN z dnia 6 czerwca 2018 r., I UK 154/17, OSNP 2019, nr 6, poz. 74).

W postanowienie z dnia 19 grudnia 2018 r., III UK 78/18 (LEX nr 2607216) Sąd Najwyższy stwierdził, że wypełnienie przesłanki statusu "domownika" wymaga nie tylko zamieszkiwania z rolnikiem lub w bliskim sąsiedztwie, ale też i stałej pracy w gospodarstwie rolnym, wyjaśniając przy tym, że stała praca w gospodarstwie rolnym nie polega na codziennym wykonywaniu czynności rolniczych, co ze względu na rozmiar gospodarstwa lub rodzaj produkcji rolnej może nie być w pewnych okresach konieczne, lecz polega na gotowości do wykonywania pracy rolniczej jeżeli sytuacja tego wymaga. Stąd też wymóg zamieszkiwania w pobliżu gospodarstwa rolnego, ponieważ stan taki zapewnia dyspozycyjność osoby pracującej w gospodarstwie.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

[I.T.]

[a.ł.]